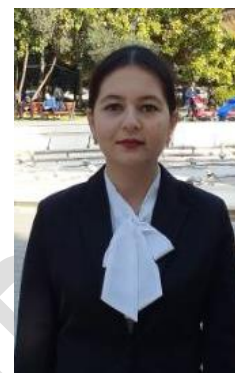

AYOL RUHIYATI TALQINIDA HIJRON VA AYRILIQ MOTIVLARINING AKS ETISHI (ZEBO MIRZO IJODI MISOLIDA)

*Otamuratova Muyiba O'ktamovna, Urganch davlat universiteti
"O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi o'qituvchisi*

REFLECTION ON THE MOTIVES OF HIJIRAN AND SEPARATION IN THE INTERPRETATION OF WOMAN'S PSYCHOLOGY (IN THE EXAMPLE OF THE CREATION OF ZEBO MIRZO)

*Otamuratova Muyiba Oktamovna, teacher of the "Uzbek language
and literature" department of Urganch State University*

<https://orcid.org/0000-0001-7472-8289>

e-mail:
muyiba.otamuratova@gmail
.com

ОТРАЖЕНИЕ МОТИВОВ РАЗЛУКИ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ ЖЕНСКОЙ ПСИХОЛОГИИ (НА ПРИМЕРЕ ТВОРЧЕСТВА ЗЕБО МИРЗО)

*Отамуратова Муйиба Ўктамовна, преподаватель кафедры
"Узбекский язык и литература" Ургенчского
государственного университета*

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatida ayol ruhiyati ifodasini yoritishda hijron va ayriliq motivlarining qo'llanilishi taniqli shoira Zebo Mirzo ijodi misolida talqin qilinadi.

Kalit so'zlar: she'riyat, motiv, talqin, ruhiyat, ijod, mahorat.

Annotation: In this article, the use of motives of emigration and separation in modern Uzbek poetry to illuminate the expression of the female psyche is interpreted on the example of the work of the famous poetess Zebo Mirzo.

Key words: poetry, motive, interpretation, spirit, creativity, skill.

Аннотация: В данной статье на примере творчества известной поэтессы Зебо Мирзо интерпретируется использование мотивов эмиграции и разлуки в современной узбекской поэзии для освещения выражения женской психики.

Ключевые слова: поэзия, мотив, интерпретация, дух, творчество, мастерство.

KIRISH. Bugungi davr o'zbek she'riyatida milliy ruh ifodasi va shu bilan birgalikda jahon adabiyotiga xos ayrim xususiyatlar teran namoyon bo'lmoqda. Badiiy ijodda asosiy diqqat qaratilgan mavzu bu inson kechmishlari, shaxs psixologiyasi masalasidir. Har bir ijodkor ushbu jarayonni o'z

nigohi bilan ko'radi va o'z iste'dodi va dunyoqarashiga binoan aks ettiradi. Zamonaviy o'zbek she'riyatida inson kechinmalari talqini haqida so'z ketar ekan, bu borada bevosita davrimiz nazmining yetakchi mavzularidan biri bo'lgan ayol ruhiyati masalasining badiiy ijodda faol

ifodalanayotganligiga guvoh bo'lishimiz mumkin. "Bugungi odamning ko'ngli bugunning tuyg'ularini tuyadi. Bugungi kishilarning ruhini bezovta qiladigan gaplar bugun aytilgani ma'qul. Binobarin, bugungi she'riyat – bugungi odamning ko'ngil mavjlari. Bugungi odam esa kechagisidan tamomila farq qiladi. Yaqindagina odamlarda umumiylik jihatlari ko'p edi. Endilikda har bir odam tilsimlangan qo'rg'on singari alohida va sirli. Shuning uchun ham hozirgi ijodkorlar hayot hodisalarini aks ettirishdan ko'ra, inson ko'nglini badiiy tadqiq etishga ko'proq urinmoqdalar. Chunki shaxsiyatning tilsimlangan qo'rg'onlari kaliti faqat ko'ngilda ekanligi anglab yetildi"[3:75]. Ta'kidlangani kabi, globallashuv davri she'riyatida asosiy e'tibor inson qalbini inkishof etishga qaratildi.

MAVZUNING DOLZARBLIGI VA HOZIRGI HOLATI. Ma'lumki, inson ruhiyati keng qamrovli tushuncha. Zamonaviy she'riyatda shaxs ichki kechinmalari aks ettirilgan asarlar xususida so'z borar ekan, bugunning dolzarb mavzularidan biri hisoblangan badiiy adabiyotda ayol ruhiyati ifodasini o'z ijod namunalarida yoritib berayotgan iste'dodli shoira Zebo Mirzo ijodi alohida tadqiq etishni talab qiladi. Ijodkor o'z badiiyat namunalarida ayol qalbiga teran nazar tashlaydi va uning iztiroblarini izchil yoritishga intiladi. Uning asarlarida ayol ruhiyati talqini ishqiy lirikada teranroq namoyon bo'ladi. Zebo Mirzo she'riyatini tahlil qilish ayol qalb kechinmalarining badiiy adabiyotdagi in'ikosini chuqur anglashga imkon yaratadi.

TAJIRIBA QISMI (TADQIQOTNI AMALGA OSHIRISH). "O'z ijodida inson ko'nglining turfa ko'rinishlarini global mavzular darajasiga olib chiqqan shoiralardan biri Zebo Mirzodir. Uning she'rlarida ayol qalbi rangin va chuqur ma'no tashiydi. Shoira ijodiga nazar soladigan bo'lsak, uning ijodi bugungi o'zbek she'riyatining yorqin namunasi. Shoira she'rlarida yetakchi mavzu ishq mavzusidir. Ishqni Yaratganning inoyati, deya qabul qilgan shoira Allohdan najot kutadi, gunohlaridan o'tishini so'raydi, panoh tilaydi"[4: 73]. Shoira boshqa ijodkorlardan farqli ravishda she'rlarida ayol ruhiyatini talqin qilishda ishq tuyg'usi bilan uyg'un ravishda hijron va ayriliq motivlaridan keng foydalanadi.

"Isming – yuragimga urilgan xanjar,
Sug'urib olsalar o'laman.
Men seni shu qadar muhabbat
va azob bilan...

jim sevaman!" [5:74].

Yuqoridagi misralarda ijodkor lirik qahramon siymosida o'z yoriga murojaat qilayotgan ma'shuqa tilidan so'zlaydi. U yorning ismini o'z yuragiga sanchilgan xanjarga qiyoslar ekan, undan ayrilishni ana shu yurakka qadalgan xanjarning sug'urib olinishi tufayli yuzaga keladigan azobli o'limga qiyoslaydi. Lirik qahramon uchun bu muhabbat azob bilan yonma-yon ekanligini ifodalaydi. She'rdagi keskin tasvir shoira – lirik qahramon – ayol ruhiyatining nechog'lik murakkab ekanligini ayon etadi. "She'riyat, eng avvalo, ruhiyat ko'zgusi o'laroq, inson ongi va qalbida chuqur taassurotlar hosil qiladi. Shuning uchun haqiqiy shoirlar har qanday sharoitda ham qalb va ruhoniyyat tasvirlariga alohida ahamiyat beradi"[2:327].

"To'kilib qaraysan...

Nigohingda mung,

Yuragimga botib bormoqda, hayhot.

Sevgim,

Ko'zingdagi shafqat ne uchun?

Baxtsiz bir ayolga

O'xshayman nahot?" [6:93]

Keltirilgan she'rda ijodkor o'z qismatining, umuman, ayol qismatining nechog'lik og'ir ekanligini ko'rsatib berishga intiladi. Chunki ayollar uchun muhabbat har doim ham quvonch keltiravermaydi. Ular, ma'lum ma'noda, hamisha boshqalarning o'z ustidan to'qiydigan g'iybati-yu, beradigan qarori bilan hisoblashishga majbur. She'rdagi lirik qahramon ham xuddi shu holatni boshdan kechiradi. U o'zi sevib ayrilayotgan insonning vido oldidan o'ziga shafqat nazari bilan boqishini istamaydi. Chunki u oshiq va bu muhabbatni o'zi uchun chinakam baxt deb biladi. Shu bois, hech ayriliq bu baxtga putur yetkazishi mumkinligiga ishonmaydi. Shoira ta'biri bilan aytganda, "Bir yorug' Ko'ngildan yaralgan" ayol uchun bu hijron pisand emas. Zero, u eng oliy baxtga – oshiqlik baxtiga musharraf bo'lgan.

"Sening sevging – menga jannatiy in'om,

Hatto azobing ham umrimga gulbayt.

Shu yorug' ishq bilan

Mukarram, shodkom,

Baxtsiz bir ayolga o'xshaymanmi, ayt!"[6:93]

Lirik qahramon ayriliq dastidan do'zax azobini tortayotgan bo'lsa-da, ishq qudrati unga kuch bag'ishlaydi. Ko'nglidagi bu ilohiy nur – yor sevgisini o'zi uchun jannatiy tuhfa deb qabul qiladi. Bu yorug' ishq bilan o'zini baxtiyor his qiladi.

Yuragida qaynoq muhabbat o'ti yonib turgan ayolning baxtsiz bo'lishi mumkin emasligini bayon etadi.

XULOSA. Ayonki, ishq tasviri bilan hamohang ravishda hijron va ayriliq motivi o'zbek va jahon she'riyatida an'anaviylik kasb etgan. Bu mavzular barcha zamonlarda shoiralar qalbining nozik torlarini chertib o'tguvchi ilhom manbayi bo'lib xizmat qilgan. Bugungi kunda ayol ruhiyatini teran talqin qilishda ham ushbu motivlar muhim o'rin tutmoqda. Bu holatga har bir ijodkor turlicha yo'sinda yondashadi. Qaysidir ijodkorlar asarlarida ayriliq o'lim bilan barobar tasvirlansa, ba'zi asarlarda bu jarayon qismatga isyondek akslantiriladi. Zebo Mirzo she'riyatida esa ayriliq va hijron ishqqa soya solish kuchiga ega emasligi daillanadi. Shoira o'z uslubi orqali bu olamda hech qanday kuch ayol muhabbatiga tenglasha olmasligini yoritib beradi. Bu holat esa, o'z o'rnida ayol ruhiyatini

tasvirlashda hijron va ayriliq motivlarini qo'llashda shoiraning o'ziga xos mahoratini ko'rsatib beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Hakimjon Karimov. Istiqlol davri adabiyoti. – Toshkent: Yangi nashr, 2010. 364 b.
2. Jumaboyeva J. XX asr o'zbek she'riyatida psixologik tasvir mahorati. – Toshkent: Fan, 2004. 334 b.
3. Qozoqboy Yo'ldoshev. Ochqich so'z. – Toshkent: Tafakkur, 2019. 688 b.
4. Sobirova Z. Globallashuv davri o'zbek she'riyatining asosiy xususiyatlari. // PhD. diss. – Toshkent, 2023. 131 b.
5. Zebo Mirzo. Nur kukunlari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2004. 87 b.
6. Zebo Mirzo. Ishq. – Toshkent: Akademnashr, 2011. 128 b.

